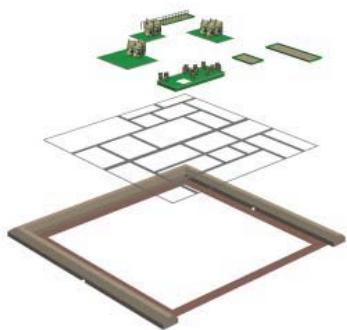
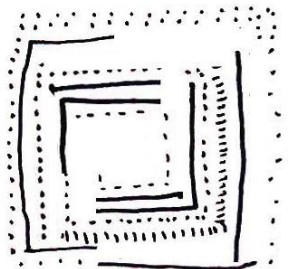
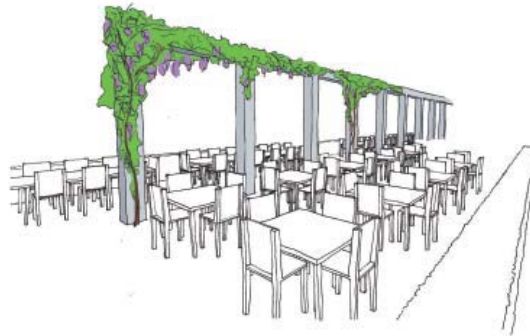
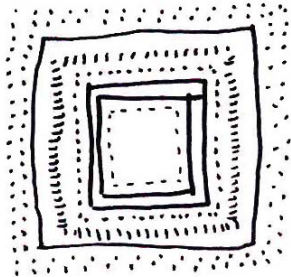

Binnentuin met strenge
structuur
en vrolijke krokussen

Binnentuin met strenge structuur en vrolijke krokussen

In het voormalige Drentse detentiedorp Veenhuizen is het landelijk Gevangenis­museum gevestigd. Waar het dorp tot 1981 alleen toegankelijk was voor gevangenen, personeel en hun gezin, kan iedereen zich nu verdiepen in de geschiedenis en actualiteit van het gevangenis­wezen. Het museum is gehuisvest in het voormalige Tweede Gesticht, een carrévormig gebouw in het hart van Veenhuizen. Buro Lubbers ontwierp de binnentuin en de directe omgeving van het museum op zo'n manier dat het roerige verleden van de plek nog herkenbaar is. Terwijl de structuur van de binnentuin is geïnspireerd op haar verleden, biedt het principe van de open velden ruimte aan toekomstige ontwikkelingen. Zo opent het ontwerp de geslotenheid van vroeger naar de mogelijkheden van morgen.

Spelen met structuren

Veenhuizen is een dorp met een unieke geschiedenis. Het hele dorp was oorspronkelijk volledig op detentie gericht en zelfvoorzienend. Er waren scholen, fabrieken, een kazerne, een hospitaal, een kerk, boerderijen en diverse typen woningen. De rigide ordening van straten, blok­vormige kavels, beplanting, kanalen en moraliserende spreuken als 'Orde' en 'Tucht' op de gevels, moesten bijdragen aan de heropvoeding van de gevangenen. Het is duidelijk dat hier een dorp is gebouwd rond de straf­inrichtingen. Niet andersom.

Hoe richt je in een dergelijk strenge omgeving een buitenruimte in waar museum­bezoekers graag komen en zich prettig voelen? Door de geest van de geschiedenis te vertellen in een hedendaagse vorm. Door esthetische ontwerp­motieven een functionele betekenis te geven. En door op een vrije, niet zo'n rigide manier om te gaan met vlakken, kaders en lijnen. Als het ontwerp voor

de buitenruimtes van het gevangenis­museum ergens door geken­merkt wordt, is het wel door het verschuiven, onderbreken en creëren van gelaagde structuren. Of zoals Peter Paul Witsen (Landschapsarchitectuur en stedenbouw in Nederland 2003/2007, Wageningen 2007) schrijft: “De magic touch van Lubbers bestaat uit verspringen in het patroon en variaties in de kavelmaten. Daardoor ontstaat een balans tussen de harde historie van de gevangenis en de turfwinning, en het aangenaam verpozen dat de meeste bezoekers toch ook zoeken.”

Bloem, theater, spel en leegte

De kenmerkende orthogonale structuur van Veenhuizen is doorgezet in de grote binnenplaats (circa 100x100 meter) van het Gevangenis­museum. Aan weerszijden van de hoofdas, die het terrein doorsnijdt en aansluit op de in- en uitgang, liggen verschillende velden. De velden zijn omrand met kaarsrechte betonnen banen en via staptegels van Schellevis vanaf de hoofdas bereikbaar — het beton verwijst naar de betonfabriek die op het binnenterrein aanwezig was en waar gedetineerden werkzaam waren. De velden hebben hoogteverschillen om de stamhoogte van de oude boomgroepen op het terrein te behouden. Niet alleen ontstaan hierdoor afwisselende taluds, de betonnen randen functioneren zodoende ook als zitplaats. Door de specifieke vlakverdeling van de binnentuin wordt binnen het assenstelsel een variëteit aan sferen gecreëerd. Sommige velden zijn haast museaal open gehouden om ruimte te bieden aan toekomstige ontwikkelingen of om buitenobjecten van het Gevangenis­museum zoals geschutshokken, schandpalen of galgen tentoon te stellen. Met het oog op een eenvoudige nieuwe inrichting zijn deze velden gevuld met steenslag.

De andere velden zijn ingericht met gras als basis en hebben een duidelijk

Binnentuin met strenge structuur en vrolijke krokussen

programma. Zo is er een theater­veld met een vaste opstelling van een podium, zitbanken en hemelbomen die voor beschutting zorgen. Er is een speelveld met toestellen die door de hoogteverschillen wel vanuit het café, maar niet vanuit het museum zichtbaar zijn. De omringende grastaluds bieden op hun beurt ook weer aanleiding tot spel en vertier. En er is een bloemenveld. Strakke lijnen van krokussen weerspiegelen tegelijkertijd de strenge inrichting van Veenhuizen en brengen in het voorjaar een kleurrijke noot.

De materialisering en structuur van de binnenplaats is consequent doorgezet. De terrassen bij het café en de logieswoningen zijn verhard met een mozaïek van Schelle­vistegels en streng omzoomd met hagen.

De inrichting van de binnentuin getuigt van historisch besef voor de gebouwde omgeving. Iets soortgelijks blijkt uit het plan van aanpak voor de groenvoorziening direct buiten het museum. Omkaderd door bomenlanen, een gracht, een straat en opnieuw bomenlanen is hier sprake van een typische ringstructuur. Niet alle bomen waren echter van goede kwaliteit. Daarom heeft Buro Lubbers een ontwikkelingsplan opgezet om de bomenrijen fase­gewijs te kappen en nieuwe bomen te herplan­ten zonder het ruimtelijk beeld aan te tasten. Op geen enkel moment zal kaalslag gepleegd worden. Oude bomen worden afgewisseld met nieuwe. Zo komen verleden en heden ook buiten de muren van het Gevangenis­museum samen.